

Sveriges vargjakt åter

I ett kompletterande så kallat motiverat yttrande till Sverige den 19 juni i år riktar EU-kommissionen förnyad och mycket skarp kritik mot Sveriges sätt att hantera vargstammen. Kommissionens slutsats är att den svenska vargpolitiken inte uppfyller sina skyldigheter enligt art- och habitatdirektivet. Ann Dahlerus, sakkunnig i SRF, redogör för ärendet och kommenterar Sveriges svar till EU.

Foto: Thommy Gustavsson (hägn)

Kritiken gäller att Sverige upprepat beviljar licensjakt på varg samtidigt som vargstammens numerär och utbredningsområde begränsas, så att gynnsam bevarandestatus inte kan uppnås i hela det naturliga utbredningsområdet.

EU-kommissionen tycks ha tröttnat på Sveriges krumbukter och oförmåga att följa den europeiska lagstiftningens strikta skydd av vargen. Man påpekar att Sverige har etablerat en flerårig praxis med årliga beslut om licensjakt. Sverige ställde in licensjakten 2012 efter ett tidigare motiverat yttrande från EU, men har därefter beslutat om ytterligare tre licensjakter på varg 2013-2015.

Kommissionen noterar också att Sverige i ett politiskt (till skillnad från vetenskapligt) beslut fastställt att en vargstam på 170-270 individer uppnått gynnsam bevarandestatus.

KOMMISSIONEN IFRÅGASÄTTER ATT 270 VARGAR HAR GYNNSAM BEVARANDESTATUS

Kommissionen håller inte med Sverige om att 270 vargar är gynnsam bevarandestatus, utan menar att beslutet är godtyckligt, att det vilar på otillräcklig vetenskaplig grund samt att inavelsproblemet kvarstår och därför måste beaktas. Kommissionen konstaterar också att det inte kan fastställas att senare års licensjaksbeslut inte skulle inverka negativt på vargstammens gynnsamma bevarandestatus.

Sverige pekar i sitt svar, den 19 augusti, på vargstammens bruttotillväxt men tillstår att jakten bidragit till att tillväxten stoppats och att stammen är på samma nivå som förra året. Sverige uppger också att genetiken förbättrats och hänvisar till att Tivedenvargarna kommer att förbättra

genetiken ytterligare.

Kommissionens kritik av referensvärdet på 270 vargar bemöts med den egendomliga argumentationen att detta värde, som Sverige rapporterade till Kommissionen 2013, saknar betydelse och att det är vargstammens faktiska population, och inte referensvärdet som ska ligga till grund för bedömningen om stammen har gynnsam bevarandestatus!

Regeringen nämner inte att genetiken saknas helt i referensvärdet, att Naturvårdsverket framfört att underlaget är odugligt för att bedöma gynnsam bevarandestatus, eller att det helt enkelt inte finns något vetenskapligt underlag som visar att 270 motsvarar detta. Vidare framför regeringen okritiskt förra regeringens rosiga bild av hur bra det gått för vargstammen; stark populationsutveckling, minskad inavel, genetisk förstärkning och tillräcklig invandring från Finland-Ryssland.

VERKLIGHETENS BILD ÄR EN ANNAN

Om regeringens rosiga bild av vargstammen kompletteras med lite fakta träder en annan bild fram:

- Inaveln har minskat tillfälligt några år men ligger fortfarande kvar på samma skyhöga nivå som för syskonparningar (25 procent) där den ligger och stampar sedan 2013.
- Av den planerade genetiska förstärkningen på 20 djur har endast två vargar (Tiveden-paret) tillförts populationen.
- Av de ursprungliga Tivedenvargarna har den finskryska hannen inte återfunnits under årets inventering, samtidigt som sex av totalt nio valpar är döda och som mest kanske tre valpar födda 2014 återstår.
- Vargstammen har fortfarande en ex-

tremt smal genetisk bas på bara fem invandrade vargar under de 32 år den funnits. (Tivedenparets valpar har ännu inte ynglat av sig och bidragit till vargstammens genpool).

Sverige redovisar ingen konkret plan för hur inaveln ska sänkas eller hur invandringen ska förbättras, utan uppger att man ska ta tag i det OM det visar sig att invandringen inte är tillräcklig! Är det något som torde stå klart vid det här laget är det att den naturliga invandringen under rådande vargpolitik i renkötselområdet är otillräcklig, oregelbunden och slumpartad och inte kan tas för given.

Regeringen säger sig dock komma att ta ställning till om ett nytt referensvärde behövs, på grundval av ännu ett uppdrag i ämnet som lagts ut på några forskare och ska redovisas sista september.

Viktigt i det sammanhanget är att Kommissionen tydligt har påpekat att Sverige inte kan bortse från genetiken när nivån för gynnsam bevarandestatus bestäms.

DET NATURLIGA UTBREDNINGSMÅLET ÄR FÖR BEGRÄNSAT

Kommissionen menar att "vargar är i princip de facto uteslutna från renkötselområdet". Nuvarande praxis hindrar vargar från att uppehålla sig längre tider i renkötselområdet och att reproducera sig annat än i Mellansverige. Detta understryks av att Sveriges mål på 270 vargar ska koncentreras enbart till det Mellansvenska förvaltningsområdet.

Kommissionen menar att det är oförenligt med kraven i direktivet, att begränsa vargstammens utbredning på ett sådant sätt att det inverkar negativt på möjligheterna

starkt kritiserad av EU

att uppnå gynnsam bevarandestatus. Uteslutningen av renkötselområdet hindrar enligt Kommissionen naturlig kontakt med vargar österifrån, vilket bidrar till inavelsproblemet och undergräver möjligheterna att uppnå gynnsam bevarandestatus.

Sverige bestrider i sitt svar att varg hindras från att reproducera sig och uppehålla sig längre tider i renkötselområdet och därför att varg förekommer i alla svenska län utom Gotland. Man hänvisar till en karta med inlagda observationer av varg i landet gjorda mellan 2011 och 2015, vilken inkluderar spridda punkter även i den norra delen av landet. Varg uppges förekomma i hela dess naturliga utbredningsområde.

SANNINGEN BAKOM "FÖREKOMST"

"Förekommer" är emellertid väsensskilt från den stadigvarande etablering som avses i direktivet när det gäller utbredning. Att vargar uppträder tillfälligt i renkötselområdet innebär inte att artens stadigvarande utbredning omfattas av detta område. De enskilda observationer som gjorts säger heller inget om vad som hänt med dessa vargar efter det att de observerats och flera observationer kan ju avse samma varg.

Av intresse är ju vilken praxis Sverige tillämpar för varg i renkötselområdet. I rovdjurspropositionen uttrycks att "vargens förekomst i renkötselområdet i huvudsak ska begränsas till de områden där den gör minst skada". Några sådana områden finns

inte definierade och i praktiken innebär det att sådana områden inte existerar idag, trots att myndigheterna refererar till detta när de ger tillstånd till skydds jakt.

Den praxis som tillämpats under säsongerna 2012/13 respektive 2013/14 visar att skydds jakt gavs på 75 procent av de vargar som gjort försök att etablera sig i renkötselområdet.

VILLKORET "BEGRÄNSAD OMFATTNING OCH BEGRÄNSAD MÄNGD" INTE UPPFYLLT

Undantagsregeln i artikel 16.1e i art- och habitatdirektivet medger under vissa strikta villkor uttag av ett begränsat antal djur. Då de beslutade jakterna i Sverige varit på mellan 10 och 14 procent av populationen, framhåller Kommissionen att så stora uttag på en strikt skyddad och hotad art inte rimmar med villkoret om begränsning för någon av jakterna 2010-2011 eller 2013-2015.

Trots att Sverige självt konstaterat att jakten 2015 var så omfattande att den stoppade tillväxten i vargstammen hänvisar man till vargstammens tillväxt före jakten, samt stöder sig på den tillfälligt förbättrade genetiken.

Enligt alla rimliga bedömningar torde den stoppade tillväxten vara att betrakta som ett omfattande ingrepp med stor inverkan på populationens dynamik och utveckling, i synnerhet i ljuset av de omfattande och olösta genetiska problemen.

SKA VARGSTAMMEN BEGRÄNSAS TILL 270 DJUR?

Sverige bestrider Kommissionens uppfattning att 270 vargar skulle innebära en begränsning av vargstammen, och hävdar att det är en miniminivå som inte får understigas samt hänvisar till att dagens vargpopulation är större än referensvärdet.

I de regionala förvaltningsplanerna verkar länen dock sikta mot att på sikt reglera ned vargarna till deras respektive andel av den nationella miniminivån på 270 vargar. Tydligast är det i Värmlands fall där detta ska ske inom fem år. Och i propositionen (Prop. 2012/13:191) uppges referensvärdet som ett mål och inte som någon miniminivå. Regeringen till och med förtydligar att målgivningarna avser "gynnsam bevarandestatus" på den nationella nivån och "miniminivåer" på den regionala nivån. Det talar sitt tydliga språk om hur Sveriges politiska målsättning ser ut. Huruvida länen i förlängningen kan och vill överstiga det politiskt satta nationella målet, som fastställts till 270 vargar av Naturvårdsverket torde vara högst oklart.

Slutligen – den enda ändamålsenliga åtgärden från Sveriges sida – vilket miljöorganisationerna framfört sedan vi anmälde jakten 2010 till EU-kommissionen – är naturligtvis att avvakta med licensjakt tills man visat att man kan lösa frågan med den genetiska isoleringen. Först då kan vargstammen uppnå gynnsam bevarandestatus!

ANN DAHLERUS

Bakgrund/ Rättslig historik över Sveriges licensjakter på varg

- I mars 2010 anmälde SRF tillsammans med SNF och WWF den första licensjakten på varg i modern tid i Sverige till EU-kommissionen, eftersom det saknades möjligheter att överklaga jakt i Sverige på hotade arter som regleras av EU:s naturvårdslagstiftning. I slutet av januari 2011 öppnade EU-kommissionen ett överträdelseärende mot Sverige som följd av organisationernas anmälan, som kom att omfatta licensjakterna på varg både 2010 och 2011. Då Sverige inte rättade sig efter den allvarliga kritik Kommissionen framfört, genom att vidta tillfredställande åtgärder, tillställde Kommissionen Sverige ett s.k. motiverat yttrande redan i juni samma år. Nästa steg, om lösning uteblir, är EU-domstolen.

- Sverige svarade med att ställa in licensjakten 2012 och ta bort taket på 210 vargindivider. Dock fattades nya beslut om licensjakt 2013 och 2014 på grundval av den rovdjurspolitiska proposition som riks-

dagen antog 2013 (Prop. 2012/13:191). Då miljöorganisationer under 2013 beviljats talerätt (dvs rätt att överklaga till domstol) av domstolsväsendet under 2013 överklagades dessa två licensjakter till svenska förvaltningsdomstolar.

- Under 2014, som ett medvetet resultat av propositionen 2013, försvann miljöorganisationernas nyvunna talerätt eftersom länsstyrelserna fick besluta om licensjakt och deras jaktbeslut bara kan överklagas till Naturvårdsverket och inte till domstol. Regeringen har därtill bestämt att Naturvårdsverkets beslut i ett överklagat ärende inte får överklagas vidare till domstol.

- Licensjakten på 44 vargar 2015 beslöts således av tre länsstyrelser (Värmland, Örebro och Dalarna) och kunde därför bara överklagas till Naturvårdsverket. Miljöorganisationerna överklagade de tre besluten till verket som avlog dessa

överklaganden. Därefter överklagades besluten, överklagandeförbudet till trots, till lärens respektive förvaltningsrätter. Slutligen hamnade ärendet i högsta förvaltningsdomstolen, HD, där det nu ligger för prövning om huruvida regeringens överklagandeförbud är förenligt med EU-rätten eller inte. Själva jaktärendena kommer endast att prövas av förvaltningsrätterna om HD finner att miljöorganisationerna ska beviljas talerätt i jaktärendena i Sverige. Ännu har inget beslut fattats av HD.

- Gynnsam bevarandestatus består av två delbegrepp, dels måste populationen vara tillräckligt stor för att överleva på lång sikt, dels måste den finnas i hela sitt naturliga utbredningsområde vilket även det måste vara så stort att den kan överleva på lång sikt. Bägge måste vara uppfyllda. Se definitionen ordagrant i faktarutan på sidan 20 i denna tidning.

ANN DAHLERUS